

Waarom moeten wij een krijgsmacht willen?

Versie 23-08-2023

Wat hebben wij te winnen of te verliezen?

Onze waarden zoals vrijheid van godsdienst en vrijheid van meningsuiting ervaren wij als vanzelfsprekend maar zijn het zeker niet als wij naar onze directe omgeving zoals Rusland en het Midden Oosten kijken. Ook in China gelden niet de waarden die wij nastreven.

Onze welvaart is uniek in deze wereld; Nederland is een van de rijkste landen: in 2022 op basis van het Bruto Nationaal Product (BNP) per inwoner op de vierde plaats binnen EU¹. Gemeten naar financiële middelen per inwoner het achtste rijkste land ter wereld.² Onze gezondheidszorg, onderwijs en sociale voorzieningen worden hiermee betaald. Volgens de Human Development index van de Verenigde Naties zijn wij het tiende meest ontwikkelde/rijkste land van de wereld³.

Human development is about much more than the rise or fall of national incomes. It is about creating an environment in which people can develop their full potential and lead productive, creative lives[...].

Onze waarden en belangen zijn zo fundamenteel dat ze zijn vastgelegd in de grondwet. Helaas is deze vastlegging van onze cultuur en het richtsnoer van onze samenleving voor velen een vergeten bron. Wij hebben inderdaad veel te verliezen, maar zijn ons er niet van bewust.

Welke veiligheidsbelangen zijn er in het geding?

Territoriale veiligheid; Voor het eerst sinds 1945 wordt Europa door de Oekraïne-oorlog geconfronteerd met een grootschalig conflict. De relaties tussen Rusland, de EU en de NAVO zijn hierdoor ernstig verstoord. De toekomstige ontwikkeling van de oorlog laat zich moeilijk voorspellen. Het is evenwel waarschijnlijk dat er sprake zal zijn van een langdurig conflict in Europa met kenmerken van hybride conflictvoering. Naarmate de huidige situatie voortduurt zullen de effecten van deze oorlog op de nationale veiligheid in den breedte zwaarder wegen en langer doorwerken.⁴ Vanuit het Midden Oosten en Noord en Midden Afrika gaat er vanuit het jihadisme een dreiging uit naar alle ongelovigen in vooral West-Europa.

Economische veiligheid; De ongestoorde aanvoer van energie en grondstoffen is een randvoorwaarde voor onze welvaart, dus voor onze gezondheidszorg, ons onderwijs, onze sociale voorzieningen.

Ecologische veiligheid; De klimaatveranderingen leiden tot gebieden met grote droogtes en daardoor mogelijk tot massale volksverhuizingen. De toegang tot water wordt essentieel en zal in voorkomend geval bevochten gaan worden. De volksverhuizingen en de vluchtelingenstromen zullen hun blik vooral richten op het rijke Europa..

¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/16/nederlands-bbp-per-inwoner-op-vierde-plaats-binnen-eu>

² https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_financial_assets_per_capita

³ Human Development Report United Nations stand 20202 <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>

⁴ Veiligheidsstrategie voor het Koninkrijk der Nederlanden van april 2023, pag 13

Waarom moeten wij een krijgsmacht willen?

Versie 23-08-2023

Sociale- en politieke veiligheid; Een terreur aanval op bijvoorbeeld Utrecht Centraal met honderden doden zal een enorme impact hebben, met name als dit niet eenmalig blijkt te zijn. Maar ook vluchtelingenstromen, de mensenhandel, drugshandel, het witwassen van grote hoeveelheden geld en het verbinden van onder en bovenwereld leidt tot het corrumperen en ontwrichten van onze samenleving. De bron en de route naar ons toe ligt in het buitenland.

Fysieke veiligheid. Het ongestoord functioneren van de mens in het Koninkrijk der Nederlanden en zijn omgeving. Wij zijn een kwetsbare samenleving. Als de elektriciteit uitvalt staat alles stil in Nederland. De treinen, geldautomaten, onze computers maar ook de gasketels in onze huizen voor de verwarming en warm water. Hetzelfde geldt voor drinkwater. Maar ook rampen zoals overstromingen of het neerstorten van vliegtuigen komen voor. Zij zijn een fact of life.

Internationale rechtsorde en stabiliteit. Nederland is een handelsland en heeft voor zijn welvaart er alle belang bij dat er rust en orde is in deze wereld. Met name in onze omgeving – high tech en open handelslijnen voor import en export - leidt onrust tot een aantasting van onze welvaart. Een duurzame ontwikkeling en stabiele landen leiden tot een verhoging van de welvaart in Nederland. Wij hebben er alle belang bij. Al langere tijd wordt het functioneren van de internationale rechtsorde door enkele staten ter discussie gesteld. Deze staten zien de huidige internationale rechtsorde als een westers construct, bedoeld om westerse belangen te behartigen. Vooral Rusland en China tasten de bestaande internationale orde aan. Rusland ondermijnt de internationale rechtsorde en stelt zich in multilateraal verband veelal op als stoorzender.

Waar, in welke gebieden liggen onze belangen?

Feitelijk, in vele delen van de 'global world'. Daar halen wij onze natuurlijke energie en grondstoffen vandaan en daar liggen onze afzetmarkten. De 'global world' kun je wat dat betreft niet verdelen in partjes. Maar er is wel sprake van een soort 'arbeidsverdeling'. Europa zou zich met name moeten bekommeren om haar directe omgeving. Concreet: Rusland en het Midden Oosten en Noord en Midden Afrika (MENA). De Amerikanen focussen zich steeds meer op China en overige delen van Azië. Dit is expliciet onderstreept door de achtereenvolgende presidenten van de Verenigde Staten, Barack Obama, Trump en Biden.

De vraag die zich dan aandient is; kan Europa die taak aan?

Een paar cijfers; In de Europese Unie wonen ruim 450 miljoen mensen⁵, (518 miljoen als Groot-Brittannië erbij op geteld wordt). Rusland heeft ruim 141 miljoen⁶ inwoners, ongeveer 70 % minder. Het bruto nationaal product van Rusland is 1702 miljard⁷ dollar, dus alles wat er verdiend wordt in Rusland, is nog geen 10% van de Europese Unie (19.739 miljard⁸). Een verdediging van het eigen territorium zou dus op basis van deze kwantitatieve benadering geen enkel probleem mogen zijn.

De dreiging vanuit de MENA-landen kent een heel andere militaire dimensie: die moet

⁵ CIA factbook 2023

⁶ CIA factbook 2023

⁷ CIA factbook 2023 (BBP Rusland in 2019)

⁸ CIA factbook 2023 (BBP EU in 2019)

Waarom moeten wij een krijgsmacht willen?

Versie 23-08-2023

ter plaatse worden opgelost. Hier heb je met name veiligheidsorganisaties met veel voortzettingsvermogen voor nodig. Wij hebben als Europa de personele- en financiële middelen om ook deze dreiging vanuit onze omgeving te weerstaan. Voorwaarde hierbij is wel dat wij bereid zijn te komen tot een gezamenlijke militaire inspanning.

Hoe stel je vast in welke mate belangen je raken?

Wij kennen primaire belangen (belangen die je direct raken zoals een terroristische aanslag in Nederland) en secundaire belangen (een cyberaanval op een Nederlandse bank). Wanneer cyberaanvallen zich gaan richten tegen onze drinkwater- en elektriciteitsvoorziening dan worden het primaire belangen. Naast deze verdeling kennen wij ook enge en verlengde belangen⁹, belangen die direct en alleen Nederland raken (een aanslag op een knooppunt van elektriciteit bijvoorbeeld) en verlengde belangen die meestal heel Europa raken. Het jihadisme raakt heel Europa, maar met name West Europa door de grote aantallen moslims die hier wonen. Binnen deze grote groep is het moeilijk om de extremisten, de jihadisten, te lokaliseren. Door de open grenzen binnen Europa, de diepgaande economische verbondenheid, het hebben van één munt is er in zeer veel gevallen sprake van verlengde Europese belangen.

Wat voor krijgsmacht is er nodig en mogelijk?

Veel van onze veiligheidsbelangen, overigens niet alle, zijn verlengde belangen. Dat betekent dat zij in samenhang binnen Europa zouden moeten worden opgelost. Dus een Europees leger met een Europees Veiligheids- en Defensiebeleid zou de logische oplossing zijn. Hier lopen wij echter tegen twee typisch Europese showstoppers; soevereiniteit en dominant aanwezige nationale defensie-industrie belangen. De soevereiniteit van staten wordt weerspiegelt in het vermogen om zich te kunnen beschermen. Het vermogen om zijn landsgrenzen te kunnen verdedigen was en is de basis onder elke staat. Binnen Europa zijn er grote verschillen tussen landen en hoe zij aankijken tegen soevereiniteit en de eerder genoemde belangen. Groot-Brittannië beoordeelde het ingrijpen in Libië in 2011 heel anders dan Duitsland. Frankrijk heeft verschillend van de meeste andere Europese staten grote belangen in Nood Afrika. Vandaar dat zij in 2013 ingrepen in Mali en vervolgens in de Centraal Afrikaanse Republiek. Polen en de Baltische staten hebben angst om door Rusland geannexeerd te worden. Tijdens de Oekraïneoorlog is dit goed zichtbaar geworden. Daarnaast kennen de meeste landen een eigen defensie-industrie en die wordt beschermd. Ergo de dreiging richt zich tegen alle Europese landen, maar elk land wenst zijn eigen militaire soevereiniteit te behouden. Bovendien is er ondanks de inspanningen door de EU nog steeds ontoereikende politieke wil om tot een gezamenlijke inkoop te komen. Dit leidt tot een inefficiënte besteding van defensiebudgetten waarbij vervolgens de onderscheiden krijgsmachten ook nog eens maar moeizaam kunnen samenwerken (b.v. verschillende commandovoeringssystemen, reserve delen, andere munitie).

Zoals wij hierboven hebben kunnen vaststellen noodzaakt de Russische dreiging tot diepgaande Europese samenwerking. Alleen goed samenwerkende, goedgetrainde krijgsmachten kunnen het hoofd bieden aan deze dreiging. De hele range aan

⁹ WRR-rapportnr. 85, *Aan het buitenland gehecht, 18 oktober 2010*

Waarom moeten wij een krijgsmacht willen?

Versie 23-08-2023

wapensystemen is hiervoor noodzakelijk. Echter, de politieke wil om tot een gezamenlijk veiligheidsbeleid te komen is nog steeds niet voldoende in Europa. De GOV ondersteunt daarom het uitgangspunt zoals herhaald in de Veiligheidsstrategie voor het Koninkrijk der Nederlanden van april 2023: De NAVO is de hoeksteen van onze collectieve verdediging. Nederland investeert dan ook structureel in het NAVO-bondgenootschap en de samenwerking met NAVO-bondgenoten¹⁰. Werken in EU-verband aan de versterking van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid, zoals uiteengezet in het EU Strategisch Kompas, draagt ook bij aan de versterking van het NAVO-Bondgenootschap.¹¹

De dreiging van onze belangen op onze zuidflank is heel divers. Voor onze economische dreiging is het noodzakelijk om de aanvoerroutes, “Sea lines of communication”, open te kunnen houden en in voorkomend geval af te schermen. Hiervoor is een krijgsmacht die op alle geweldsniveaus kan acteren essentieel. Waar de dreiging tegen Rusland vooral continentaal is, blijft mede door onze overzeese gebiedsdelen en onze handelsbelangen zeevermogen een noodzaak.

Het veiligstellen van onze grondstoffen, het open houden van afzetmarkten én onze “Responsibility to Protect” is met name gebaat bij een ontwikkeling van deze landen tot stabiele staten. Hiervoor is een krijgsmacht nodig die in diepe samenwerking met Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking langdurig veiligheid en welvaart kan brengen in deze gebieden. Zolang elk land zelf bepaalt of zijn belangen in het geding zijn, zal Nederland zelf afwegingen moeten maken hoe zij haar belangen verdedigt.

Militaire oplossingen voor het politieke onvermogen.

De krijgsmachten van verschillende landen zien de beperkingen die op hen af komen, zoals de explosieve stijging in de kosten van wapensystemen, onvoldoende personeel en het onvoldoende politiek vermogen om de impasse tot meer Europese samenwerking te doorbreken.

Op het niveau van Ministerie van Defensie/ Commandanten van krijgsmachtdelen/ worden er binationale en multinationale samenwerkingsverbanden afgesloten. Veelal kiest men hier voor partners in een regionale benadering. Voorbeelden hiervan zijn BENESAM, de Belgisch- Nederlandse marine samenwerking en de samenwerking van de luchtmobiele brigade met de Division Schnelle Kräfte. Bij alle samenwerking eisen de parlementen echter de vrije beschikking te houden over hun eigen militaire capaciteiten.

Taakspecialisatie, risk sharing en burden sharing.

Rusland is helder in zijn intenties, onder andere door de ongekende verhoging van zijn militaire uitgaven in het vorige decennium, de inname van de Krim in 2014 en de poging geheel Oekraïne in te nemen in 2022. Als economische macht is het in vergelijking met de Europese Unie geen wereldspeler. Maar door de investeringen in zijn krijgsmacht, militair zeker wel. Het houdt zich niet meer aan de internationale mores en verbreekt gesloten verdragen zoals met Oekraïne. De indoctrinatie van zijn eigen bevolking is vergevorderd. Maar Rusland heeft in vergelijking met West Europa ook de *capabilities* om succesvol een continentale oorlog te kunnen voeren.

¹⁰ Veiligheidsstrategie voor het Koninkrijk der Nederlanden van april 2023, pag 22

¹¹ Veiligheidsstrategie voor het Koninkrijk der Nederlanden van april 2023, pag 23

Waarom moeten wij een krijgsmacht willen?

Versie 23-08-2023

Gezien het politieke onvermogen om in Europa tot een gezamenlijk *all capacity* krijgsmacht te komen en de vaststelling dat elk land zijn eigen specifieke belangen wil nastreven en daarvoor een daarop toegeruste krijgsmacht overeind wil houden, is alleen beperkte taakspecialisatie mogelijk. Deze wordt dan ook wel aangeduid als niche capaciteiten. Een aantal landen beschikt over b.v. luchtverdedigingsmiddelen die ook raketten kunnen uitschakelen zoals onze Patriots. Eigenlijk zijn dit strategische capaciteiten die in Europees verband zouden moeten worden ondergebracht. De eerste grote stap zou kunnen zijn zoveel mogelijk de strategische assets als raketverdediging, satelliet communicatie en informatie Europees onder te brengen. Maar ook de tanker transport capaciteit zou een Europese asset moeten zijn met een bepaalde beschikbaarheid voor elk land. Hier zou de basis voor een toekomstige diepgaande Europese samenwerking kunnen worden gevormd.

Een tweede stap kan vervolgens worden gevonden door intern de Nederlandse politiek overeenstemming te houden over Risk sharing en Burden sharing. Wanneer wij het goede voorbeeld geven dan kunnen andere landen zich spiegelen aan ons voorbeeld. Denemarken is hierbij voor ons als Nederland zeker een lead nation.

Burden Sharing. De conferentie in Wales in 2014 waarin is afgesproken om te groeien naar 2% van het BNP en de herbevestiging in Vilnius in 2023 om minimaal 2% te besteden geven de richting.

Risk sharing. Wij kunnen onze dreigingen alleen counteren wanneer wij de uitgangspositie hebben "Een voor allen en allen voor een", in wezen artikel 5 van het NAVO verdrag. Maar dit moet je dan ook expliciet en impliciet uitdragen.

Parlementen moeten uitdragen dat zij bereid zijn om hun krijgsmachten in te zetten als primaire verlengde Europese belangen in het geding zijn. Deze uitstraling, de *intentions*, is onze eerste verdedigingslinie. Het terugtrekken om intern politieke redenen van onze eenheden uit Afghanistan en het wederom vanwege binnenlands politiek gekonkel in eerste instantie niet steunen van de missie in Mali heeft veel schade toegebracht.

Nederland blijf een betrouwbaar bondgenoot

Onze taak, hier en nu is erin gelegen om voor onze kinderen en kleinkinderen de hoge positie op de Human Development index vast te houden. Het is niet voor niets dat wederom volgens de VN onze kinderen tot de meest gelukkige kinderen in de wereld behoren. Het behoudt van onze waarden, normen, onze maatschappij, onze welvaart daar moeten wij pal voor durven staan. Daar moeten wij onze volksvertegenwoordigers van blijven doordringen.

Bron: GOV-Denk